

Az erdélyi gyógyszerészet történetének kevésbé ismert adatai

Amikor *Orient Gyula*, a neves magyar gyógyszerészetkutató 1926-ban közreadta tanulmányát „Az erdélyi és bánáti gyógyszerészet története” címen, hangsúlyozta, hogy azt a Kolozsvárott működő *Jules Guiart* francia professor ösztönzésére tette. A külföld számára a könnyebb áttekinthetőség céljából az anyagot bizonyos tájak szerinti tagozódással adta elő. Míg az 1920-as évek előtt kevésbé vagy alig tettek különbséget országrészek szerint az egykori magyar gyógyszerészetkutatók, később kívánatosá vált elkülönítve tárgyalni az erdélyi területen lezajló gyógyszerészeti eseményeket és az eredményeket a fentiekben ismertetett határon belül közzétenni. Munkájában foglalkozik *Orient* a dákkorban használt gyógynövényekkel és gyógyítással, majd pedig a római idők gyógyítási emlékeivel. Megjegyzi, hogy a rómaiak a bevált gyógyszerkészítményeket bélyegzővel látták el, a többi között megemlíti, hogy a csábigórbói gyógyszer szignálást *Bologa* fejtette meg. Porokat a rómaiak nem igen készítettek, de pasztillákat elég gyakran és így a potiókat is. *Orient* közli a malagma a borogatás minőségét is. A tordai lelet alapján az illusztrációk között ismerteti *Eskulap* és *Hygiea* szobrának fényképét, majd az ősmagyarok táltosainak és az igézőknek gyógyításáról is megemlékezik. Említi, hogy az első európai gyógyszerház, tudomása szerint, 1140-ben létesült, Nápolyban pedig már 1305-ben alapítottak ilyent. Annakidején a gyógyszereket magyar területeken a piacokon és a hidak mellett árulták. A nagyzebeni legelső gyógyszerházat 1488-ban nyitották meg. A brassói gyógyszerházban 1521-ben helyeztek el új bútorokat. *Orient* a középkor, az erdélyi fejedelmek korának ismert gyógyszerészetét vázolja

rátér az erdélyi születésű kiváló gyógyszerészek személyi adatainak megemlítésére. A munka 244-ik oldalán a dési születésű tudósról, *Ilosvay Lajos*ról emlékszik meg, majd *Iteanur*ról, aki később Bukarestbe költözött. Ezek után *Fridrich Kladni*, *Lukács Ferenc*, *Meisner Paul* *Traugott*, *Murgen János*, *Rozsnyai Mátyás*, *Széki Tibor*, *Winkler Lajos* és *Wolf Gábor* következnek.

Orient 1918-ban létesítette az erdélyi gyógyszerészeti múzeumot. Ennek anyagát a későbbi kolozsvári állami gyógyszerészeti múzeum vette át. Irodalmi munkássága tovább folytatódott. A többi között 1933-ban jelent meg Kolozsvárott „Erdély gyógyszerész polgármesterei, szenátorai, országgyűlési képviselői és természethúvárai” című írása az Erdélyi Múzeum folyóirat XXXVIII. kötetében. Ebben a közleményben említi *Vette György*t, akit 1670 körül hívott meg Németországból a nagyszebeni városi tanács. A szebeni gyógyszertárat vezette haláláig, 1704. június 11-ig. Vette Erdély növényfloráját tanulmányozta. Az „Academia naturae etc.” orvosai közé 1682-ben. Mauksch Tobiásról írja, hogy 1790–1794-ben volt szenátor és képviselő, 1802-ben halt meg. Gyönyörű könyvtár maradt utána. *Fridrich Kladni* a nagyszebeni gyógyszer-tárban működött. Pontos hőmérőket készített. — *Meissner Paul Gottfried* 1778-ban Medgyesén született. A bécsi politechnikumban tanár lett. — *Dr. Hintz György* Kolozsváron született 1840-ben és ugyanott az egyetemen tanított 1890 február 20-án bekövetkezett haláláig. — *Wolf Gábor* Kőhalomban született és családi neve *Farkas* volt, de a német ajkú lakosság *Wolf*nak nevezte el. *Tordán* volt gyógyszerész. Érdekes esemény fűződik személyéhez. *Haynald* katolikus püspök, akivel régebbi botanikai összeköttetésben volt, a tordai bérmálások után társaságban vacsorázott. A társaság szétoszlása után éjjel felzörgették a patikát, a hozott vényt az ügyeletes gyógyszerész képtelen volt megfejtetni. Nem tudván eligazodni, kénytelen volt főnökét felköltetni. *Wolf*, vagyis *Farkas* megtekintve a receptet, feltalálta magát és zárt borítékban elhelyezett 2 db százast, ugyanis a recept a következő volt:

„Rp.

Notam austriacam

D, Cite No CC

h. Haynald”

Haynald nem számított a nagyobb költségre és nem vitt magával elegendő pénzt. Ezért kölcsönkért tréfásan recept formájában. — Tegledi Roth Pál a dési gyógyszerárban foglalkozott. — Placsintár Dávid Szamosújváron született 1826-ban. A városnak polgármestere volt 1872—1901 között.

Pataki Jenő ismertette a kolozsvári legrégebbi gyógyszerár történetét az Orvosi Szemlében 1936-ban. A folyóirat román neve; Rivista medicale. A 198. oldalon olvasható a cikk. Ebben Pataki elmondja, hogy 1573-ban alapították a legelső gyógyszerárát Kolozsváron. Ez százhatvankét éven át „egyedek” kezelésében állott vagyis a város „provizorokkal kezeltette, illetőleg irányította. A jezsuiták szintén létesítettek gyógyszerárát másfélszáz évvel ezután. A kolozsvári legelső patikát Szócs Mihály majd Patikárius János, továbbá Schwartz Sándor vezették. Ezután utóbbinak tulajdonából, — az özvegy gyógyszerésznétől — Mauksch Tóbiás vette át 1772-ben. Ennek fia, Márton kezelte tovább. Végül leányágon a Hintz család birtokába ment át. 1945 táján államosították.

S. Nagy László szerint Mauksch Tóbiás 1772-ben vezette ezt a kolozsvári legrégebbi patikát. Mauksch, I. József királytól nyerte el a patikajogot (Ibsen népe c. füzetben a 16. oldalon). M. Tóbiás fia M. János Márton örökölte a gyógyszerárát és 1802-ig vezette azt. Halála után özvegye örökölte a híres objektumot, amelynek most Szláby Dániel volt a gondnoka. Nemsokára Szláby az özvegyet feleségül vette és együttesen tartották fenn a patikát 1822—1840-ig. Ezidőtől a gyógyszerárak csak az özvegy tulajdona maradt. Mikor az is elhalt 1850-ben nőtestvére birtokába ment át, aki Hintz György luteránus lelkész felesége volt. Valójában 1851—1863-ig Antalffy, Antalóczy és Jakabffy gondnokok vezették a patikát, míg Hintz György fia Bécsben elvégezte tanulmányait és átvehette a gyógyszerárát. Ez a Hintz György volt a legelső „magyar doktor” gyógyszerészek egyike.

S. Nagy László említi miszerint az 1860-as években még „négyosztályos” gyógyszerészek is voltak (négy középiskolai végzettségűek) elég sokan. Ezért a Hintz család igyekezett nagyobb előképzettséggel rendelkező, magasabb képesítésű gyógyszerésszé nevelni családtagját. A kolozsvári egyetemen ezt a Hintz Györgyöt „katedrára” is jelölték, ugyanis 1883-ban magántanárrá habilitálták és a

„műtant” adta elő éveken keresztül. Ez a Hintz, míg az ő fia elvégezhette a gyógyszerészeti tanfolyamot, Pálóczy Lajosnak adta bérbe a patikát. A gyógyszerészár egyik szobájánál, amely bolthajtásos és több lépcsős feljáratú „ott van a Maukschok állítólagos címere, egy féllábon álló gölya, felfelé kigyózó növény száron állva”. A felirat a következő:

„Divina faciente clementia extruicur avit
Tobiás Mauksch apothacar privilegiat
anno MDCCLXVI dum
vix expectatos duxit bona causa triumphos.”

S. Nagy László a Revista Farmacei folyóiratban „Egy kiváló erdélyi gyógyszerész” címen dr. Tomcsik József gyógyszerészről emlékezik meg, akinek Aranyosgyéresen volt patikája. Tomcsik, Fleischer professzor tanársegéde volt. Amikor főnökének utódjául mást jelöltek, elköltözött Kolozsvárról.

Végül nem mulaszthatjuk el, hogy hivatkozzunk Mauksch Tóbiás instrukcióira, mely munka 1793-ban készült és az in exteso Orient Gyula ismertetésében nyomtatásban is megjelent. A növények (gyógynövények) gyűjtését, szárítását, előkészítését további feldolgozásra Mauksch leginkább nőkre bízta. Itt említjük meg, hogy a Farmacia, előbb könyv majd folyóirat, Kolozsváron 1920-ban jelent meg legelőször. Szerkesztésében részt vettek: Ferencz Áron, Orient Gyula, S. Nagy László, Széki Tibor.

Iparművészeti emlékek közül a Velits-féle 1792-ben készült gyógyszerállvány-edények figyelemre méltók.